

Маргарита Воробйова,
студентка 4 курсу
факультету філології та соціальних комунікацій
Наук. керівник: **В. О. Юносова**, к. філол.н., доцент (БДПУ)

ЖАРГОНІЗМИ В СУЧАСНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Упродовж часу, коли наша мова перебувала під впливом тоталітарної системи, визнавався єдиний стандарт літературної мови, поза межами якого перебували **жаргонізми** – слова, властиві мові певного соціального середовища [1, с. 223]. В останні десятиліття відбулися значні зміни як у суспільно-політичному житті країни, так і в мовній свідомості українського соціуму. Художня література широко відбиває ці процеси. В Україні за роки незалежності й закріплення вербальної свободи сформувався покоління талановитих літераторів, для яких свобода мовного самовираження й віддзеркалення живої розмовної мови стала нормою творчості, а сама жаргонізована мова – частиною образно-естетичного світу. Йдеться про авторів (О. Забужко, Ю. Андрухович, І. Карпа, Л. Дашвар, Л. Дереш та ін.), які успішно поєднують соціально марковані шари зниженої лексики з народнорозмовною, лірично-пісенною, науково-філософською.

Огляд наукової літератури, пов'язаної з соціальними діалектами (Л. Ставицька, Д. Лихачов, М. Грачов, Е. Береговська та ін.), вказує на багатоаспектність та різновимірність цієї категорії лексики. Оскільки довгий час на дослідження цієї теми було встановлено табу, то нині проблема функціонування жаргонізмів та їхньої ролі в різних стилях української мови, взаємозв'язок з літературним стандартом потребує глибокого вивчення.

Мета роботи – дослідити жаргонні одиниці, які активно вживаються в художніх творах.

Методи дослідження: описовий, метод лінгвістичного спостереження.

Здійснене дослідження дало можливість виділити три групи жаргонізмів у творах сучасної художньої літератури.

Першу групу формують сленгові номінації метафоричного характеру, які називають предмети, осіб, явища чи характеризують їх: *табло*, *шайба* – обличчя, *торба* – кінець, *пурга* – дурниця, *башта* – голова. Це переважно загальноновживані слова, що використовуються в новому значенні. Так, дієслово *плющити*, первинним значенням якого є «натискаючи на що-небудь, б'ючи по чомусь, робити його плоским, тонким», у сучасному мовленні, крім основного, набуло кілька жаргонних значень: 1) бути у піднесеному настрої, зумовленому дією алкоголю, куріння, наркотику тощо; 2) розриватися від сміху; 3) бути у хворобливому стані, почуватися хворим, слабким: – *Оце тебе плющить! Я моментально зрозумів значення слова плющити. Мене плющило й в'ючило, грицало й пекало, щурило, пазурило, цвиркало, сутанило наскрізь ковдрами в зірочку, аж підгиналися коліна* (Л. Дереш).

Другу групу жаргонних одиниць складають слова, які відсутні в загальнонародній мові. Здебільшого це лексеми, що перейшли з

кримінального жаргону, а також запозичені: *кент, бабло, чувак, кайф, фарт* тощо. Вони вживаються для більш точної передачі емоційності мовлення певного персонажа, пор.: *Або взагалі кажуть: вибирай, чувак: або вона йде в рай, а ти в пекло, або залишаєтеся разом, але йдете до пекла (І. Карпа); Перший раз у житті підфартило, а ти носом крутити надумала?! (Л. Дашвар).*

Третю групу жаргонних одиниць репрезентують лексеми, утворені за допомогою суфіксів, які надають їм яскравого емоційно-експресивного забарвлення: *компашка, шампусик, компік, бабулесики, пивасик, чувачок, кіношка* та ін. Пор.: *Він погодився гайнути з нашою компашкою (О. Забужко); ...прийшли погратися у КВН на канікулах, та ще й накосити чутарік бабла; Сиджу на протязі з мокрою головою, курю і... слухаю Земфіру. Стидуха (І. Карпа).* До цієї групи належать також скорочені або деформовані всупереч загальнономовним моделям слова: *універ – університет, комп – комп'ютер* тощо.

Іноді трапляються словотвірні гнізда жаргонних номінацій, як-от: – *Сьогодні ж час-ікс, чувак! – А що за бомага? – Інструкція, чувачелло!* (Л. Дашвар); *Відтак Марла десь мить із сумом думала, що провтикала свій черговий Великий Шанс...; Ілля змучувався бідкатися з приводу чергового провтику заняття в спортзалі; Цілісінькими днями ... вилежувалися на ліжку, тупо втикаючи в телевізор; Національна ідентичність – штука децо провтукана...; Встигла, врешті, дочекатися запрошення на посадку – будь-яке втикалово в житті скінчається, як і саме життя (І. Карпа).*

Отже, жаргонізми є своєрідною формою самовираження і свободи після тривалого обмеження. Проблема полягає в тому, як не перейти хитку межу між жаргоном і просторіччям, адже надмірне вживання ненормативної лексики в художній літературі, на думку вчених, загрожує тотальним спрощенням національної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ющук І. П. Українська мова : підр. – 3-є вид. / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2006. – 640 с.

Врубель Олександр,

студент 2 МУМЛ

факультету філології та соціальних комунікацій

Науковий керівник – **Греб М. М.,**

доктор педагогічних наук, доцент

ВЗАЄМОДІЯ СЕМАНТИЧНОГО Й КОМУНІКАТИВНОГО РІВНІВ У ТВОРЕННІ ЗІСТАВНОЇ СЕМАНТИКИ

Аналіз семантичного устрою складних зіставних конструкцій показує, що реалізація мовцем комунікативної мети зумовлена, в першу чергу, відбором ним таких пропозитивних змістів частин, які б виявили той чи інший ступінь схожості чи різниці між двома ситуаціями дійсності.